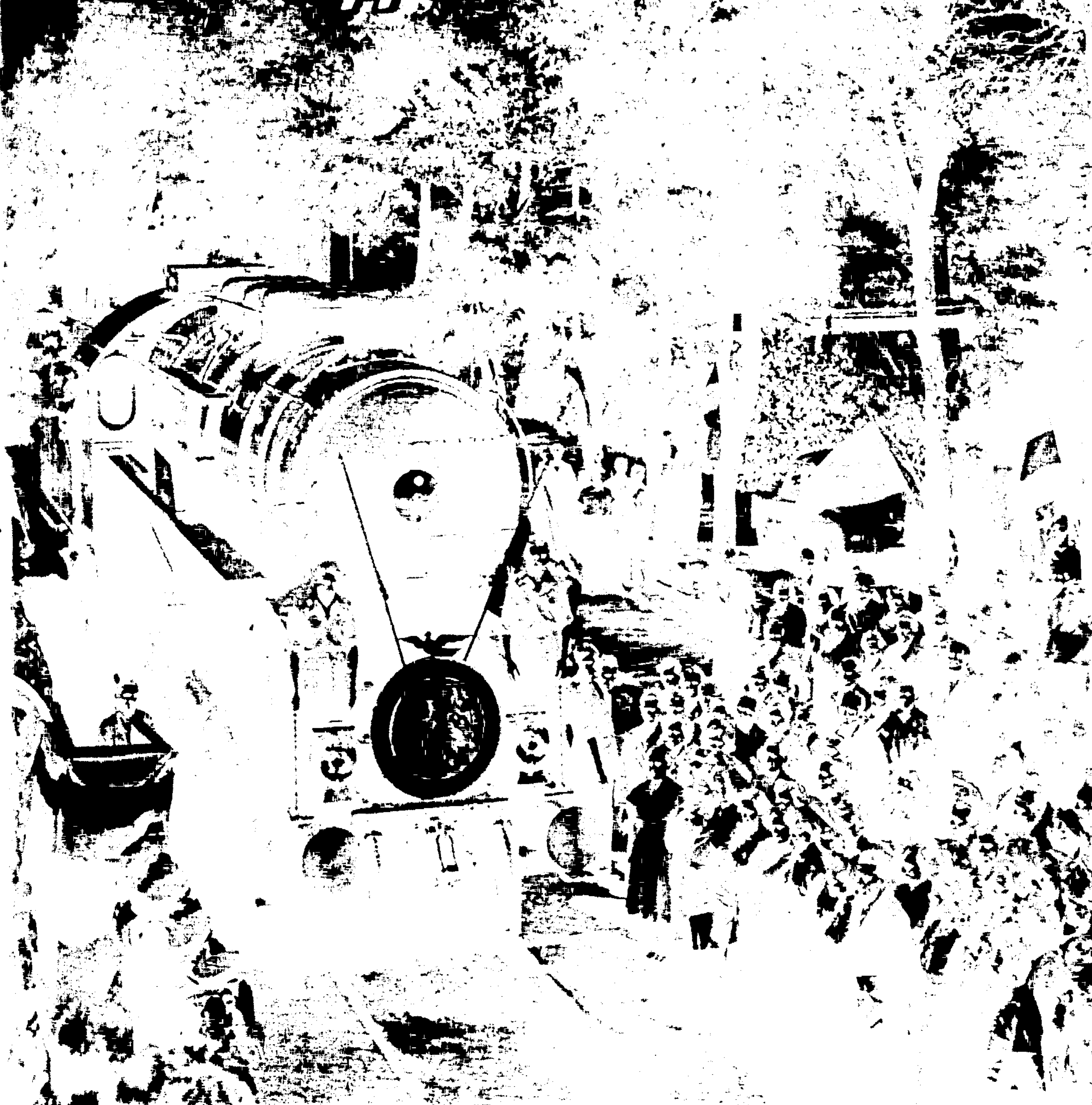

413191

Tűtök lapja

Megjelent az új újtási rendelet

A Landler Jenő Jarműjavító ifjú-
munkásai a vasutasnap előtűnne-
pég keretében adták át azt a
felajánlás keretében, tervén felűl
megjavított 424-es mozdonyt, amely
a magyar ifjúság küldötteit vitte a

IV. Világifjúsági Találkozóra

V. ÉVF. 15. SZÁM 1953. VIII. 5. ÁRA: 2.50 Ft

ÚJ RENDELET AZ ÚJÍTÁSOKRÓL ÉS TALÁLMÁNYOKRÓL

AZ ÚJITOMOZGALOMNAK IGEN JELENTŐS SZEREPE VAN azokban a sikerekben, amelyeket népgazdasági terveink teljesítése terén eddig elértünk. A munka termelékenységének fokozása, a nyersanyaggal való fokozottabb takarékoság, a gépek, szerszámok gazdaságosabb kihasználása igen sok esetben újítási javaslatok megvalósítása által vált lehetségessé. Az újítómozgalom jelentőségét az bizonyítja legjobban, hogy az 1952. évben benyújtott mintegy 350.000 javaslat körülbelül 1 milliárd és 900 millió forintnyi előalkulált gazdasági eredményt jelent népgazdaságunk részére. A statisztikai adatok tehát azt bizonyítják, hogy a mozgalom állandóan fejlődik. Ez részben a benyújtott javaslatok számában, részben pedig a megvalósítás révén elérhető gazdasági eredmények növekedésében jelentkezik. *Teljesen reális alapon nyugszik az a becslés, amely az újítási javaslatok megvalósítása útján elérhető tényleges népgazdasági eredményt az 1953. évre 1 milliárd és 300 millió forintban jelöli meg.*

A mozgalom nagyarányú fejlődése következtében áll elő az a helyzet, hogy az újítási ügyek intézését szabályozó rendelkezések viszonylag hamar elavulnak. Ha végigtekintünk az újítómozgalom alig néhány éves történetén, azt látjuk, hogy a 11940/1948. Korm. sz. első újítási rendelet aránylag rövid időn belül elavult; már másfél év múlva felváltotta a 151/1950. (V. 31.) M. T. sz. rendelet. Ez utóbbi még rövidebb ideig volt hatályban; alig 9 hónap múlva került kiadásra az 56/1951. M. T. sz. rendelet, amely a Magyar Közlöny 1951. évi február 27-i számában nyert kihirdetést. Ez a rendelet már a gyakorlati tapasztalatok és a szovjet joganyag vonatkozó részeinek figyelembevételével készült. Ennek megfelelően jól be is vált. A mozgalom további fejlődése, állami és gazdasági szerveinknél bekövetkezett folyamatos átalakulások, végül tervgazdaságunkra vonatkozó újabb jogszabályok szükségessé tették újítási és találmányi rendeletünk újbóli átdolgozását. A tervbevetett módosítások nagyszámúak voltak, nem lett volna tehát célszerű kiegészítő rendelet megjelentetése, mert ezáltal a joganyag az újítók, de az állami szervek részére is áttekinthetetlené vált volna. Új rendelet kiadására volt tehát szükség. Ugyancsak célszerűségi szempont indokolta, hogy a találmányi ügyek intézésének szabályozása ugyanabban a rendeletben történjék, amely az újításokkal foglalkozik, hiszen az újítás és a találmány nagy mértékben rokontermészetű, ennek megfelelően több szabály mindkettőre egyaránt érvényes. E szempontok indították kormányzatunkat az egységes újítási és találmányi rendelet kiadására. A rendelet „A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 41/1953. (VII. 31.) M. T. számú rendelete az újításokról és találmányokról” cím alatt a Magyar Közlöny 1953. évi július hó 31-i számában jelent meg. A minisztertanácsi rendelet azonban csak az alapvető intézkedéseket tartalmazza. A részletekbe menő végrehajtási rendelkezéseket az Országos Tervhivatal elnökének 2200—20/1953. OT. számú utasítása foglalja magában. Az utasítás a Tervgazdasági Értesítő 1953. évi VIII. 5. számában jelent meg. Vizsgáljuk meg azokat a rendelkezéseket, amelyek az érvényben volt rendelkezésektől eltérnek. Minthogy a Tervhivatal elnökének utasítása magában foglalja a minisztertanácsi rendelet szó szerinti szövegét is, az ismertetés az elnöki utasítás rendszerében történik.

AZ 1. § AZT AZ ELVET RÖGZITI LE, hogy minőségromlással járó javaslatot újításnak elfogadni nem lehet, kivéve, ha a megvalósításból származó előnyök a javaslattal a népgazdaság érdekében történő bevezetését indokoltá teszik. Ugyancsak leszögezi ez a szakasz, hogy az olyan javaslat, amelynek előterjesztése a javaslattevőnek teljes mértékben munkaköréből folyó kötelessége, újításnak nem tekinthető. A javaslatot elbíráló szerv e két körülményt tehát minden esetben mérlegelni köteles.

A 3. § szerint az újítási javaslat társszerzőként nemcsak az együtt dolgozó újítókat, hanem mindazokat a személyeket is lehet ismerni, akik a javaslat megoldását előbbrevítették, függetlenül attól, hogy együtt működtek-e. Társszerzők lehetnek tehát olyan személyek is, akik egy-

másról nem is tudva dolgoztak az újítási javaslat előbbrevitelén.

A 4. és 5. §-ok értelmében az újító részére újító tanúsítványt, illetőleg kiváló újító oklevelet lehet adni. Kiváló újító oklevél csak az egész népgazdaságra kiható jelentőségű újítás szerzőjének adható. Az újító tanúsítványt az eddigi helyzettel eltérően nem a második, hanem az utolsó díjrészlet kifizetésével egyidejűleg kell kiadni.

Az eddig hatályban volt újítási rendelet szerint az újítási szervek a társszerzőség arányát csak akkor módosíthatták, ha azt valamelyik érdekelt kérte. Az utasítás 6. §-a szerint az említett megállapodás indokolt esetben erre irányuló kérelem nélkül is módosítható.

A 7. § kifejezetten leszögezi, hogy az egy év, amelyen belül jelentkező népgazdasági eredmény a díjazás alapját képezi, nem hosszabbítható meg. AM ez arra az esetre is, ha például az újító hibáján kívül eső okból nem lehetett az újítást folyamatosan gyakorlatban tartani.

EZ A SZAKASZ TOVABBI IGEN FONTOS RENDELKEZEST tartalmaz. Ha az újítással még külön devizamegtakarítás is érhető el, a javaslat szerzői részére az újítási díjon felül a bel- és külkereskedelmi miniszter által megállapítandó és folyósítandó jutalom jár. A jutalom nem újítási díj, ennek megfelelően kiszámítására és folyósítására nem az újítási rendelet rendelkezései irányadók. A jutalom megállapításába az Országos Találmányi Hivatal nem folyik bele, az teljesen a bel- és külkereskedelmi miniszterre tartozik. *A jutalmat minden olyan esetben folyósítani kell, amikor az újítás megvalósítása révén devizamegtakarítás jelentkezik.*

Új rendelkezést tartalmaz a 8. § is. Eddig tapasztalatsere esetén az újítás szerzőjét a teljes újító díj 60%-a illette meg. A jelenlegi szabályozás szerint az eredeti újítónak csak 50% jár, az átvételt javasoló személynek továbbra is 25% jár, a fennmaradó 25% az átvevő szervezetről alapját növeli és azt elsősorban azoknak jutalmazására kell fordítani, akik az újítás megvalósítása körül érdemeket szereztek. E rendelkezés igen alkalmas arra, hogy a tapasztalatsere-mozgalom fejlődését előmozdítsa.

Kimondja az utasítás, hogy azokban a kivételesen indokolt esetekben, amikor minőségromlással járó újítást fogadnak el, az újítási díjat a minőségromlás arányában le kell százalékolni. Helyes ez a rendelkezés, mert kifejezi azt az elvet, hogy csak az olyan javaslat teljesértékű, amely egyéb szempontból (például önköltségsökkenés szempontjából) is előnyös, emellett minőségromlással nem jár.

Több új rendelkezést tartalmaz a 9. § is. *Az újítási díj első részletét az újítási díjat megállapító határozat meghozatalától számított 8 napon belül kell folyósítani.* Minthogy pedig a rendelet szelleme szerint történő ügyintézés mellett a javaslat elfogadásának és a díj megállapításának egyidőben kell megtörténnie, az első díjrészletet az elfogadástól számított 8 napon belül folyósítani kell, feltéve, hogy a javaslat az elfogadástól számított egy éven belül megvalósításra is kerül.

Eltérő gyakorlat alakult ki a díjfizetés időpontja tekintetében olyan esetekben, amikor a maximális díjra igényt adó népgazdasági eredmény az üzemszerű gyakorlatba-vételétől számított egy év letelte előtt már jelentkezett. E bizonytalanságot szünteti meg az a rendelkezés, mely szerint egy év letelte előtt is ki kell fizetni a teljes újítási díjat, ha a tényleges népgazdasági eredmény alapján járó díj a felső határt már korábban elérte.

VALTOZAST HOZ AZ ÚJ RENDELET, illetőleg utasítás az úgynevezett eszmei díj folyósítása tekintetében is. Eddig az ilyen díj kifizetése két lépésben történt. Az új rendelkezés szerint a pénzben közvetlenül nem fejezhető népgazdasági eredménnyel járó újítás esetén az első díjrészlet kifizetése tekintetében ugyanazok a szabályok irányadók, mint a nem eszmei díj kifizetésénél. A második díjrészlet a megvalósítástól számított két héten belül esedékes, míg a harmadik díjrészletet további három hónapon belül akkor kell kifizetni, amikor a gyakorlati

tapasztalat szerint az újtástól várt népgazdasági eredmény már bekövetkezett. Közvetlenül meg kell jegyezni, hogy eszmei díjazásról csak akkor van szó, ha az újtás pénzben közvetlenül ki nem fejezhető népgazdasági eredménnyel jár. Csak ilyen javaslatok díjazására érvényes a most említett rendelkezés.

Egy további igen fontos rendelkezést tartalmaz a 9. §. Eddig bármilyen jelentőségű újtás esetében is első díjrésztként legfeljebb 500 forintot lehetett kifizetni. Ez nyilvánvalóan méltánytalan olyan esetekben, amikor kísérletek során már bevált, országos jelentőségű újtásról van szó. Ha a jövőben az illetékes miniszter az Országos Találmányi Hivatal elnökével egyetértésben egy újtást országos jelentőségűnek nyilvánít, a megvalósításra történt elfogadás után első díjrésztként 5000 forintig terjedhető összeg fizethető ki.

MÁR AZ ELŐZŐ RENDELET IS LESZÓGEGYZTE AZT AZ ALLASPONTOT, hogy az újtási díjat csak akkor lehet áthárítani, ha az érintett szervnek az újtás elfogadásától számított 8 napon belüli ilyenirányú értesítése megtörtént. A 10. §. továbbfejleszti ezt a szabályt, amikor kimondja, hogy ha csak később állapítható meg, hogy az újtás megvalósítása kinek a javára szolgál, az áthárítási szándékot a megállapítástól számított 8 napon belül kell közölni. Itt újlag hangsúlyozni kell, hogy az áthárítás nem érinti a megvalósító vállalatnak azt a kötelezettségét, hogy a díjat a rendeletben megállapított határidőben ő fizeti ki az újtónak.

Igen fontos intézkedés a beruházási újtás fogalmának megszüntetése. Eddig a beruházási hitelkeretből a beruházónál megtakarítást eredményező újtás után a díjat nem az egy évre eső gazdasági eredmény, hanem az újtás révén elért megtakarítás 30%-ának alapulvételével kellett kiszámítani. Ez bizonytalanságokra vezethetett, mert gyakran a beruházó és a megvalósító megállapodásán múlott, hogy az újtás eredményét melyikük mutatja ki. Ennek folytán az újtási díj alapjául szolgáló népgazdasági eredmény ugyanannál az újtásnál különböző lehetett. E méltánytalanság kiküszöbölése céljából az új rendelet már nem tesz különbséget beruházási és egyéb újtás közt. Ennek megfelelően a díj kiszámítása mindig a rendes szabályok szerint történik. Persze az eddig beruházási javaslatként kezelt újtásokra továbbra is érvényes az a szabály, hogy amennyiben az újtás másirányú jelentősége az általa elérhető népgazdasági eredménnyel nincs arányban, a gazdasági eredmény alapján járó díjat le lehet szállítani.

Igen fontos rendelkezéseket tartalmaz a 13. §. Az újtási megbízott megjelölést megszünteti és az újtási előadó elnevezést használja. Így jobban kidomborodik, hogy az újtási ügyekkel foglalkozó személy nem társadalmi, hanem állami feladatot lát el. Ebből viszont logikusan következik a munkakör képesítéshez kötése. Ezért mondja ki a rendelet, hogy újtási előadónak általában csak olyan személyt lehet kijelölni, aki a felügyeletet gyakorló miniszter által megszabott képesítéssel rendelkezik. A rendelet életbelépésének napján ilyen munkakört betöltő személy az előírt képesítést a hatálybalépéstől számított 6 hónapon belül köteles megszerezni. A rendelet hatálybalépte után kinevezett újtási előadó a kinevezéstől számított 6 hónapon belül köteles az előírt vizsgát letenni.

NEM KEVÉSBBÉ FONTOS AZ AZ ÚJ RENDELKEZÉS, amely szerint azoknál a vállalatoknál, amelyeknek létszáma az 500 főt meghaladja, továbbá az irányító szerveknél és minisztériumoknál az újtási előadót általában más munkakörrel megbízni nem lehet. E rendelkezés pontos végrehajtása az újtási mozgalom szempontjából döntő jelentőségű, mert a tapasztalat azt mutatta, hogy ahol az újtási előadót más munkakörrel is megtehették, az újtási ügyintézés igen sok esetben késedelmesen és hanyagul történt. Ha a függetlenítés kerestüvitelére létszámemelést igényel, ez természetesen csak az annak engedélyezésére illetékes szerv útján történhetik. A múltban igen sok bajt okozott, hogy az újtási megbízottat, amikor a munkakörébe már betanult, más munkakörbe helyezték át, az utódnak pedig újból meg kellett küzdenie a kezdeti nehézségekkel. Ennek megítélés az újtómozgalom látta kárát. Ezért mondja ki az utasítás, hogy

az újtási előadót csak indokolt esetben lehet áthelyezni és erről a felettes szervnek jelentést kell tenni.

A 14—16. §-ok igen fontos rendelkezést tartalmaznak, amikor kimondják, hogy újtási ügyekben a döntés joga már nem az újtási bizottságot, hanem a vezetőt illeti meg. Hatalmas lépés ez abban az irányban, hogy az egy személyi felelős vezetés elve az újtási ügyintézés terén is megvalósuljon.

A 17. §. rendelkezése értelmében a minisztériumi döntőbizottság a minisztériumon belül az újtási ügyek legfelsőbb intézője, ezért mondja ki a rendelet, hogy a döntőbizottság határozat a minisztériumi újtási szervek által hozott határozatok elleni jogorvoslat tárgyában is.

További fontos intézkedése a rendeletnek, hogy a minisztereknek tágkörű felhatalmazást ad abból a célból, hogy a tárcáik szakmai sajátosságainak megfelelően az újtási ügyintézés végrehajtási utasítással szabályozzák. E szabályozás során a minisztertanácsi rendeletben lefektetett alapelvektől nem lehet eltérni. Egyébként azonban tág lehetőség van a speciális tárca-szemponthoz megfelelő szabályozásra. Az egyes végrehajtási utasítások csak az Országos Találmányi Hivatal elnökével egyetértésben adhatók ki.

A 17. szakasz szerint a miniszterekre és a minisztériumokra vonatkozó rendelkezéseket a Minisztertanácsnak közvetlenül alárendelt szervekre és azok vezetőire is alkalmazni kell. Ez azt jelenti, hogy ezek az országos főhatóságok is kötelesek végrehajtási utasítást kiadni, újtási döntőbizottságot létesíteni, a minisztériumi főosztályoknak, illetve igazgatóságoknak megfelelő szervezeti egységeiként függetlenített újtási előadót kinevezni stb.

A 18. §-BAN ÚJ ELEMKÉNT JELENTKEZIK az Országos Találmányi Hivatal újtási döntőbizottsága szervezetének megállapítása. Ezt a döntőbizottság fontossága indokolja, hiszen az újtómozgalom egészét érintő vitás elvi kérdések végső eldöntése tartozik a hatáskörébe. Döntése pedig az újtási ügyekben érdekelt valamennyi állami szervre nézve kötelező. A bizottság elnöke az Országos Találmányi Hivatal elnöke, tagjai az érdekelt miniszterek és a Szakszervezetek Országos Tanácsának egy-egy kiküldöttje, továbbá az Országos Találmányi Hivatalnak az elnök által kijelölt egy tagja.

Ha az újtási javaslatot nem a megvalósításra illetékes szervhez adják be, az újtási előadó a beérkezéstől számított 3 napon belül köteles a javaslatot továbbítani a megvalósításra illetékes szervezethez. E ténykedés határidőhöz kötése azt célozza, hogy a javaslat minél előbb a megvalósításra illetékes szervhez kerüljön. Egyébként is a rendelet az újtási szervek minden egyes ténykedését határidőhöz köti. Fontos intézkedés ez a minél gyorsabb elbírálás és gyakorlatbavétel céljából.

A 22. § értelmében az újtási javaslatot mindaddig nem szabad nyilvánosságra hozni, amíg a javaslat tárgyában az elsőfokú döntés meg nem történt. A régi rendelet szerint a nyilvánosságra hozatal csak a végérvényes döntés után történhetett meg.

A 23. § szerint az újtási előadó a hozzá beérkezett javaslatot a beérkezéstől számított két napon belül köteles kifüggeszteni. A kifüggesztés időtartama három nap, a régi nyolc nappal szemben, mert a tapasztalatok szerint a rövidebb határidő is elég.

Igen fontos rendelkezést tartalmaz a 24. §, amely kimondja, hogy a vezető a háromnapos kifüggesztési határidő utolsó napjától számított egy héten belül köteles a javaslat tárgyában határozni. Ha pedig a vezető a javaslatot érdemben elbírálni nem tudja, hanem szakértői vélemény beszerzését tartja szükségesnek, annak beszerzése tárgyában már a háromnapos kifüggesztési határidő alatt köteles intézkedni. A szakvélemény beérkezése után az érdemi döntésnek egy héten belül kell megtörténnie. A vezető határozatában a javaslatot vagy elfogadja, vagy elutasítja. Elfogadás esetén kifejezetten meg kell mondani a határozatban, hogy az elfogadás kísérletre vagy megvalósításra szól-e, továbbá, hogy a javaslat tapasztalatcserére alkalmas-e, végül, hogy találmányként való bejelentése indokolt-e. Az elutasító határozatot részletesen meg kell indokolni. Akár elfogadó, akár elutasító a határozat, azt a javaslattevővel mindig írásban kell közölni. A kísérletre elfogadott javaslatot

egy hónap alatt ki kell kísérletezni. Ha e határidő alatt a kísérlet nem történhet meg, a vezető köteles a felettes szervnek további egy héten belül jelentést tenni. Ebben meg kell jelölni azt az okot, amely miatt a kísérlet határidő alatti lefolytatása nem történhetett meg. Ha pedig az újítás kiállta a próbát, vagy rögtön megvalósításra fogadják el, a vezető köteles a próba befejeztől, illetőleg az elfogadástól számított 30 napon belül a javaslatot megvalósítani. Ha ennek akadálya van, a felettes szervhez kell egy héten belül jelentést tenni, a felettes szerv pedig intézkedését 30 napon belül köteles foglaltatni. Láthatjuk tehát, hogy a javaslat benyújtásától egészen annak megvalósításáig minden ténykedés határidőhöz van kötve. Ez nagy mértékben elő fogja segíteni a javaslatok gyors elbírálását és bevezetését.

ALAPVETŐEN FONTOS INTÉZKEDÉSE A RENDELETNEK az újítási bizottságok megszüntetése. A vállalatoknál, középfokú irányító szerveknél és a minisztériumok termelési főosztályainál, igazgatóságainál már nem az újítási bizottságok, hanem maguknak a szerveknek vezetői határoznak a javaslatok felett. Ennek az intézkedésnek az a célja, hogy az egyszemélyes felelős vezetés elve az újítási ügyintézés terén is érvényesüljön. A bizottságok megszüntetése a javaslatok gyorsabb elbírálását is jelenti, hiszen a bizottságok egybehívása, azoknak ügyintézése mindig bonyolultabb, nehezekebb. Azonkívül már a régi rendelkezés szerint is csak a vezető jóváhagyása alapján váltak hatályossá a bizottság határozatai. A vezetőnek tehát eddig is kellett foglalkoznia az újítási ügyekkel. Ezt a feladatkört most már teljes egészében a vezető látja el. Komoly felelősséget jelent ez a vezető részére, akinek éppen ezért jól kell ismernie az újításokkal kapcsolatos rendelkezéseket. A rendelet megadja a lehetőséget arra, hogy a vezető az újítási ügyek intézését a főmérnök hatáskörébe utalja. Ebben az esetben a főmérnök felelős az újítási ügyintézésért.

A 27. § szerint az újító nemcsak az Országos Találmányi Hivatalhoz, hanem a minisztérium újítási osztályához is fordulhat panasszal, ha úgy véli, hogy ügyét helytelenül vagy késedelmesen intézik. Akkor jár el helyesen az újító, ha a vállalati ügyintézés elleni panaszával a minisztériumhoz fordul orvoslásért. Az Országos Találmányi Hivatalhoz akkor kell panaszt tenni, ha az valamely minisztériumi szerv sérelmes vagy formailag helytelen eljárásával kapcsolatos. A főosztály, illetőleg igazgatóság vezetője által hozott határozat elleni érdemi panaszt, amely lényegileg fellebbezés, mindig az illető főosztály, vagy igazgatóság újítási elnökjéhez kell beadni, aki az ügyet érdemi döntés céljából a minisztérium újítási döntőbizottsága elé terjeszti.

Az újítási bizottságok megszüntetése folytán a szakszervezet képviselője a továbbiakban már nem vesz részt a javaslatok elbírálásában. Minthogy azonban a szakszervezeteknek az újítási ügyintézés terén igen fontos feladataik vannak, a 28. § kimondja, hogy a szakszervezetek látják el az újítási ügyintézés társadalmi ellenőrzését és ezért jogosultak az újítási ügyekbe betekinteni.

Eddig újítási feladattervet csak azoknak a vállalatoknak kellett készíteni, amelyek műszaki fejlesztési éves, illetőleg operatív tervek készítésére voltak kötelezve. A 29. § ezzel szemben kimondja, hogy újítási feladattervet minden olyan vállalatnál, állami szervnél kell készíteni, amelynél újítási elnökök működnek.

Nagyfontosságú intézkedést tartalmaz a 32. §, amely az újítások kísérletezésére és bevezetésére szolgáló költségeket szabályozza. E költségkeret a teljes beralap 0,5 százalékát teheti ki. Ha ez a keret az egyik hónapban teljes egészében nem került felhasználásra, a fel nem használt összeg átvihető, tehát felhasználható a következő hónapban is. Ilyen átvitelnek azonban csak ugyanazon naplári negyedéven belül van helye, egyik negyedévről a másikra a maradék nem vihető át.

0,5%-OS KERETBŐL A BÉRJELLEGŰ KÖLTSÉGEKET a beralapnál, az anyag- és egyéb költségeket pedig a megfelelő számlán lehet elszámolni. Ezért a kísérletezés és bevezetés bérjellegű költségeit a beralapnál meg kell tervezni. Ha azonban e költségek a jóváhagyott beralapból nem fedezhetők, az ipar, az építőipar és a köz-

lekedés területén a teljes beralapot 0,2%-kal, egyéb területeken pedig 0,1%-kal túl lehet lépni. Ha a vezető igazolja, hogy az ilyen mérvű túllépés újítások kísérlettel, illetőleg bevezetési költségeinek fedezésére történt, a Magyar Nemzeti Bank a túllépést saját hatáskörében engedélyezi. Ilyen esetben nincs beralaptúllépés, tehát nem is állnak be annak hátrányos következményei. Ez a szabályozás megszünteti azt a visszás helyzetet, hogy a 0,5%-ot nem lehetett felhasználni azért, mert beralaptúllépés következett volna be.

GYAKORI JELENSÉG VOLT, HOGY A VEZETŐ a dolgozók törvényes munkaidőjét teljesen a termelési terv teljesítésére használta fel. A Minisztertanácsnak és a SZOT-nak 1044/1952. (XI. 2.) számú határozata értelmében túlórában sem lehetett az újítások kísérletezésével és bevezetésével kapcsolatos munkákat elvégezteni. Ez a helyzet az újítások megvalósítása terén nagy hátrányt jelentett. Megszüntetése érdekében a 32. § kimondja, hogy amennyiben az újítási javaslat kísérletezése és megvalósítása a törvényes munkaidőn belül a tervteljesítés sérelme nélkül nem végezhető el, a szükséges túlórákat a főfelügyeletet gyakorló miniszter a részére megállapított túlórákeretből biztosítja.

Az eddigi gyakorlatot rögzíti le ugyanennek a szakasznak az a rendelkezése, hogy a kísérleti és bevezetési költségkeret az ötletnap jutalmak, továbbá az újítási elnökök versenye jutalmazásának fedezésére is fel lehet használni.

Végül kimondja a 32. §, hogy rendelkezéselt a szövetkezetekre a főfelügyeletet gyakorló hatóságok által megállapított eltérésekkel kell alkalmazni. E rendelkezésre azért volt szükség, mert a szövetkezetek jogállására vonatkozó szabályok részben eltérnek az állami vállalatokra vonatkozó szabályozástól.

A 33. § a tapasztalatcsere lebonyolításának egyszerűbb és áttekinthetőbb szabályozását adja. A vezető minden tapasztalatcsere alkalmas anyagot köteles továbbítani mindazoknak a vállalatoknak, amelyek azt a vezető megítélése szerint hasznosítani tudják. A továbbított anyag másolatát a vezető köteles a minisztérium újítási osztályának is megküldeni és egyidejűleg jelenteni azt, hogy az anyagot már hova továbbította. Az újítási osztály az ilyen módon hozzá beérkezett anyagot felülbírálja és a szélesebb körben felhasználható anyag műszaki leírását és ábráit megküldi a tapasztalatcsere központi lebonyolításával foglalkozó szervnek (Országos Találmányi Hivatalnak). Egyúttal közli azt is, hogy a megküldött anyagot mely állami vállalatnak, állami szervnek kell megküldeni tapasztalatcsereére. A tapasztalatcsere lebonyolító központi szerv a hozzá történt beérkezéstől számított 21 napon belül köteles az anyagot a minisztérium által megadott útmutatás szerint a vállalatnak továbbítani.

A régi rendelettel szemben több módosítást tartalmaz a kutató- és tervezői munkakörben dolgozók javaslatait szabályozó 34. § is. Így kimondja, hogy a kutatóknak, tervezőknek az átlagos teljesítményt meghaladó javaslatért nem jutalmat, hanem díjat kell fizetni. Logikus intézkedés ez, hiszen a rendelet a javaslattevők részére fellebbezési lehetőséget biztosít, márpedig jutalom adása vagy összegszerűsége tárgyában nem lehet helye fellebbezésnek, mert a jutalmazás a vezető szabad mérlegelésétől függ.

A KUTATÓK ÉS TERVEZŐK JAVASLATAINAK ELBÍRALÁSÁRA a rendelet speciális bizottságot létesít. Elnöke a felügyeletet gyakorló miniszter küldötte. Tagja az érdekelte kutató (tervező) intézet vezetője és az üzemi (szakszervezeti) bizottság küldötte. Ha a főfelügyeletet gyakorló miniszter nem azonos a megvalósítás tárgya szerinti illetékes miniszterrel, ez utóbbi kiküldöttjei is tagjai a bizottságnak. Az elnök szükség esetén szavazati joggal bíró szakértőt is behívhat. Ez a bizottság tesz javaslatot a főfelügyeletet gyakorló miniszternek a díjazás és annak összegszerűsége tárgyában. E rendelkezések alkalmasak arra, hogy a kutatók, tervezők az őket megillető díjhoz valóban hozzájuthassanak.

Az utasítás V. fejezete az ügyviteli észszerűsítések ügyének intézését szabályozza. Kimondja a 37. §, hogy

az ügyviteli észszerűsítési jutalom alsó határa 50 forint, az eddigi 100 forintra szemben. Ilyen összegű alsó határ megállapítása azért indokolt, mert a műszaki tökéletesítés és a termelési észszerűsítés után járó díj alsó határa is 50 forint.

A rendelet és az utasítás II. része a találmányi ügyek intézését szabályozza. A 39. § szerint a találmányi jelleg elismerésének nem előfeltétele, hogy a műszaki tökéletesítés szabadalmi oltalomban részesíthető-e. Ez azt jelenti, hogy szerzői tanúsítványt lehet adni olyan találmányra is, amelyre szabadalom nem engedélyezhető (például új gyógyászati eljárás), viszont nem feltétlenül jár szerzői tanúsítvány annak, akinek találmányára szabadalmat lehet engedélyezni.

AZ EDDIGI SZABÁLYOZÁS SZERINT SZERZŐI TANUSÍTVÁNYT csak annak a személynek lehetett adni, akinek javaslatát megvalósításra elfogadták. A 43. § ezzel szemben kimondja, hogy a feltaláló kérelmére a szerzői tanúsítványt ki kell adni akkor is, ha a találmány megvalósítása, illetőleg a megvalósítás időpontja bizonytalan. Ilyen esetben viszont díjat, vagy díjrészletet csak akkor lehet fizetni, ha a találmány megvalósításra kerül.

Igen jelentős kedvezményt biztosít a 46. § az országos jelentőségű találmány szerzője részére. Ha ilyen találmányt megvalósításra elfogadnak, első részletként az első évi díj 25%-áig, de legfeljebb 10 000 forintig terjedhető összeget kell kifizetni. Eddig az első díjrészlet maximálisan 500 forint volt.

Az 50. § rendelkezései szerint valamely bejelentés tárgyát nyilvánosságra hozni csak az Országos Találmányi Hivatal engedélyével lehet, még abban az esetben is, ha a Találmányok Értékesítését Engedélyező Bizottság a nyilvánossághozatalt már megengedte. Ennek a rendelkezésnek az a magyarázata, hogy a Találmányok Értékesítését Engedélyező Bizottság engedélye után is mérülhetnek fel olyan szempontok, amelyek indokoltá teszik, hogy a találmány az Országos Találmányi Hivatal által történő közzététele előtt ne kerüljön nyilvánosságra.

A találmány elfogadása tárgyában a miniszter dönt. Ha a miniszter a találmányt nem fogadja el, az eddigi szabályozás szerint döntése ellen az Országos Tervhivatal Műszaki Fejlesztési Főosztályához lehetett fellebbezni. Az új rendelet szerint ilyen fellebbezésnek nincs helye. Persze ez nem jelenti azt, hogy a miniszter határozatával az ügy véglegesen lezárult. Az 5. elutasító döntése alapján a Országos Találmányi Hivatal a szerzői tanúsítvány kiadását megtagadhatja. E határozat ellen azután már van helye fellebbezésnek, ennek során elhírdülést nyerhet az is, hogy a miniszter elutasító döntése helyes volt-e.

Ha a találmányi javaslatot valamely újítási szerv megvalósításra már elfogadta, a miniszternek az elfogadás

tárgyában már határozni nem kell. Ilyen esetben csak tudomásulvétel és észrevételezés céljából kell a javaslatot a miniszternek megküldeni. A miniszter egyúttal ellenőrzi azt is, hogy a javaslat szélesebb körben alkalmazható-e és a szükséges intézkedéseket saját hatáskörében meg kell tennie.

Az 53. § értelmében az Országos Találmányi Hivatal a kiadott szerzői tanúsítványt visszavonhatja, ha később derül ki, hogy a tanúsítvány kiadásának feltételei nem forogtak fenn.

A III. rész azokat a vegyes rendelkezéseket tartalmazza, amelyek az újításokra és a találmányokra egyaránt érvényesek. Így az 57. § az újításokkal és találmányokkal kapcsolatos bűntettek fogalom-meghatározását adja. A régi jogszabályokkal szemben ez a szakasz már kimondja, hogy a szerzőség jogtalan átruházása miatt éppen úgy kell büntetni a szerzőt, tehát azt a személyt, aki az újítás szerzőségét átruházza, mint azt, akire a szerzőséget jogtalanul átruházták. *Újításokkal kapcsolatos bűncselekmény miatt csak az Országos Találmányi Hivatal elnökének vagy az újítás, illetőleg találmány tárgya szerint illetékes miniszternek feljelentésére van helye büntetőeljárásnak.* Ha a feljelentést a miniszter teszi, azt egyidejűleg az Országos Találmányi Hivatalnak is meg kell küldeni. A büntető eljárás során hozott határozatot az ügyészség, illetőleg a bíróság köteles megküldeni az Országos Találmányi Hivatalnak és az illetékes minisztérium újítási osztályának.

Új rendelkezése az 58. §-nak, hogy újítási ügygel összefüggő jogerős fegyelmi határozatokat az Országos Találmányi Hivattal is közölni kell. E rendelkezés célja annak a gyakorlatban többször tapasztalt visszásságnak megszüntetése, hogy az újítási jogszabályok nem ismerése következtében az újítókkal szemben helytelen fegyelmi határozatokat hoztak.

FENTIEKBEN RÖVIDEN ÁTTEKINTETTÜK azokat a változásokat, amelyeket az új rendelet a réggel szemben tartalmaz. Természetesen még számos szerkezeti és stiláris változtatás van, amelyek azonban a lényegét nem érintik. Az új rendelet helyes alkalmazása számos nehézséget fog megszüntetni. Ennek eredményeként újítómozgalmunk még nagyobb lendülettel és eredményességgel töltheti be azt a fontos feladatkört, amely népgazdaságunk fejlesztése terén reá hárul.

Az új jogszabályok hatálybalépésével az 56-os számú újítási rendelet, továbbá a 166-os számú találmányi rendelet hatályukat veszítik. Ugyanígy hatálytalanná válnak a tapasztalatcsere megszervezéséről szóló 10 860 számú országos tervhivatali elnöki rendelet, továbbá a Népgazdasági Tanácsnak 205/9/1951. számú határozata is, amely az anyagmegtakarítással járó újítások díjazásának felemeléséről intézkedett.

Krasznay Mihály

Az irányszám-pályázat állása

Az Országos Találmányi Hivatal által a minisztériumok újítási szervei részére hirdetett irányszám-pályázat állása — ez év első öt hónapjának 1952. első öt hónapjával való összehasonlítása alapján — a következő:

1. Vegyipari Minisztérium 5 pont teljesítésével:

(1. pont: benyújtott javaslatok számának emelkedése: 62%; 2. pont: várható gazdasági eredmény emelkedése: 42%; 3. pont: elfogadott javaslatok számának emelkedése a benyújtottakhoz képest: 1,18%; 4. pont: bevezetett javaslatok aránya az elfogadottakhoz: 95%; 5. pont: utóalkulált gazdasági eredmény aránya az előalkulálthoz: 93%.)

2. MÁV 5 pont teljesítésével

(1. pont: 27%, 2. pont: 24%, 3. pont: 4%, 4. pont: 95%, 5. pont: 96%.)

3. Pénzügyminisztérium 4 pont teljesítésével

(1. pont: 107%, 2. pont: 230%, 3. pont: 1%, 5. pont: 93%.)

4. Közlekedésügyi Minisztérium 3 pont teljesítésével.

(2. pont: 44%, 3. pont: 8%, 4. pont: 93%.)

5-6. Külkereskedelmi Minisztérium 3 pont teljesítésével

(1. pont: 59%, 2. pont: 110%, 4. pont: 92%.)

5-6. Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériuma 3 pont teljesítésével

(1. pont: 181%, 2. pont: 48%, 3. pont: 2%.)

7. Helyi Ipari Minisztérium: 3 pont teljesítésével

(1. pont: 11%, 2. pont: 285%, 3. pont: 21%.)

8. Kohászati Minisztérium 3 pont teljesítésével

(1. pont: 26%, 2. pont: 59%, 3. pont: 0,46%.)

2 pontot teljesített: Belkereskedelmi M., Bánya- és Energiaügyi M., Építőanyagipari M., Igazságügyminisztérium, Népművelési M., Postaügyi M.

1 pontot teljesített: Általános Gépipari M., Begyűjtési M., Egészségügyi M., Élelmiszeripari M., Építésügyi M., Könnyűipari M., Közoktatásügyi M.

Nem ért el eredményt egyetlen pontban sem: Földművelésügyi M. (Az azonos pontszámot elért minisztériumok sorrendjét az egyes pontokban elért helyezési szám figyelembevételével állapították meg.)